

STICHTING STEENTJES KOEPLEIN

BESTRATING ROND HET OUDE RAADHUIS VAN KAMPEN

AANLEIDING

De **Kamper Persclub** is een losjes georganiseerd gezelschap van journalisten, voorlichters en anderen, betrokken bij communicatie. Zij allen - sommige gepensioneerd, anderen nog werkzaam - voelen zich verbonden met de stad Kampen en wisselen daarover van gedachten tijdens de maandelijkse Perslunch.

Twintig jaar geleden is binnen deze kring het idee geboren om stenen te vlijen voor mensen die - op wat voor wijze dan ook - zijn opgevallen in het rijke Kamper Leven. Het is een mengeling van nog levende personen en overledenen.

Aanvankelijk leverde het idee nogal wat gesprekstof op, maar al gauw keerde de rust weer terug....

Het plan van de stenen heeft als resultaat een reeks van stenen in het Koeplein bij het v.m. Stadhuis van Kampen, waaraan zo om de twee jaar steeds een nieuwe wordt toegevoegd met een speciaal ritueel. Om formele redenen is de **Stichting Steentjes Koeplein** opgericht, waar alle leden van de Persclub Kampen deelgenot van zijn en zij betalen de aanmaak van de stenen.

In het boekje KAMPER GEVLIJ worden de mensen, die geëerd zijn met een steen, beschreven en ook is vermeld op welk een ludieke manier het plan tot uitvoering is gebracht, alle opwinding ten spijt. Omdat er steeds meer stenen komen, wil de Persclub een nieuwe versie verzorgen.

DE KAMPER PERSCLUB IS VERONTRUST..

De Persclub Kampen maakt zich ongerust over de ideeën, die bij de gemeente Kampen leven over de herinrichting van de omgeving van het voormalige Stadhuis van Kampen. Ideeën, die weinig begrip tonen voor het historisch proces, waar binnen Kampen zich heeft ontwikkeld van een agrarische nederzetting tot een bloeiende Hanzestad, waarvan de sporen duidelijk zichtbaar zijn.

Onze zorgen beperken zich dus niet tot het wel en wee van de gedenkstenen, die wij periodiek vlijen.

Nee, hier staat het aanzien van een van de belangrijkste plekken in het hart van onze stad op het spel. Een aanzien dat er tot op heden niet zo slecht uit ziet, slechts enkele verbeteringen behoeft, wellicht.

De Kamper Persclub – de Stichting Steentjes Koeplein – hoopt met deze notitie een bijdrage te leveren aan de gedachtevorming over de inrichting van de openbare ruimte rond het voormalig Stadhuis van Kampen.

KAMPER PERSCLUB

Maart 2011

BESTRATING ROND HET OUDE RAADHUIS VAN KAMPEN

Voorgeschiedenis

In de tachtiger jaren van de vorige eeuw is de bestrating van de Oudestraat vervangen. De belangrijkste aanleiding was het autovrij maken van de Oudestraat. Hierdoor konden de trottoirs met de hinderlijke trottoirbanden verdwijnen. Tevens verdween het “bedriegertjes-effect”: als gevolg van de slechte onderhoudstoestand van de bestrating kantelden de tegels lichtkens en dat leverde spuitende fonteintjes op...

Gekozen werd voor een indeling, die functioneel en historisch verantwoord is. Een rijbaan in het midden, met daarlangs ondiepe molgoten en geflankeerd door trottoirs met elk twee “rabatten”. Eén voor het doorgaande loopverkeer en één als herinnering aan de vanouds bestaande stoepen.

De bestrating rond het stadhuis werd uitgevoerd met in waaivorm gelegde natuursteenkeitjes (‘porfirtjes’), die aansloten op de waardigheid van een van de belangrijkste monumenten van Kampen, het Oude Raadhuis.

ESTHETISCHE EN HISTORISCHE ASPECTEN

Na de brand van 1543, die een groot deel van het Raadhuis in de as legt, besluit het stadsbestuur tot de herbouw van het Raadhuis in een wel heel luisterrijke stijl. De voor die tijd “moderne” bouwstijl van de Renaissance, ontstaan in Italië, wordt hierbij toegepast, gemengd met de nog bestaande tradities van de Gotiek.

Weelderig wordt het gebouw uitgemonsterd met beelden, baksteendecoraties, natuurstenen onderdelen, waarvan de rijk gedetailleerde borstwering een opvallend Renaissance onderdeel is. Binnen de imposante Schepenzaal met als een van de hoogtepunten de immense natuurstenen(!) schouw van de Vlaming Colijn de Nole, het schepengestoelte en de Renaissance kolommen van de schepbanken.

Kortom, het Stadsbestuur in het midden van de 16^e eeuw wil een imposant, weelderig en voor die tijd modern ogend Raadhuis en heeft daar kennelijk veel geld voor over.

In latere jaren komen er nog meer monumentale gebouwen: de 17^e eeuwse Nieuwe Toren, rijke koopmanshuizen in de Oudestraat en als de in de 19^e eeuw de stadsmuren en de Vispoort zijn gesloopt: het Postkantoor.

BESTRATING ROND HET OUDE RAADHUIS VAN KAMPEN

Monumentale gebouwen bij het Oude Raadhuis

Het zal duidelijk zijn, dat de bestrating bij deze rijk uitgemonsterde gebouwen, Raadhuis en Nieuwe Toren, een voorname uitstraling moet hebben.

In de Lage Landen is natuursteen moeilijk te krijgen; het moet vanuit het buitenland geïmporteerd worden. Alleen de rijken kunnen zich natuursteen veroorloven en rijke stads- en kerkbesturen uiteraard.

Daarom is destijds bewust gekozen voor een **natuurstenen bestrating** rond het Raadhuis en onder de Nieuwe Toren, die recht doet aan de allure deze beide gebouwen en de andere panden in de omgeving. Om het stratenpatroon te accentueren viel de keuze op baksteen. Hiermee is tevens de *verkeersveiligheid* gediend, omdat het rijdend verkeer duidelijk herkenbare banen volgt.

Voor de normale bestrating in de overige delen van de binnenstad werd baksteen in diverse formaten en kleuren gekozen. Hierdoor onderscheidt de omgeving van deze twee voorname gebouwen zich van de rest van de stad.

STEDELIJK TAPIJT?

De gemeentelijke uitdrukking “stedelijk tapijt” doet vermoeden, dat het streven er op gericht is een eenduidig bestratingmodel over een (groot) deel van de binnenstad te leggen. De vraag is of deze gedachte wel zo logisch is in een historische gegroeide stad als Kampen. Kampen is het resultaat van een eeuwenlang groeiproces.

Er is geen huis gelijk aan het andere, ieder pand heeft zijn geschiedenis. Sommige trotseren de eeuwen en andere worden na enkele tientallen jaren al weer vervangen. Vaak worden alleen de voorgevels veranderd als de smaak van de eigenaren verandert en men wil meedoen aan de verandering van bouwstijlen

Geen pand is gelijk aan zijn buurman...

En zo is het ook gegaan met de bestratingen. Niet alle straten werden tegelijkertijd verhard. En dat leverde verschillende typen bestrating op. In de loop der tijden veranderen materialen en bestrating methoden wel eens. En dat alles, die variatie van gebouwen en bestratingen levert nu juist een aantrekkelijk, gevarieerd en levendig beeld op. Daardoor zijn de oude steden en dorpen aantrekkelijk voor bezoekers: “er valt van alles te zien”.

Vaak hebben de verschillen in bestrating een functie. Een strook groffe keien gaf bij winterdag de paarden met hun hoeven houvast als het glad was; de wagens van de wielen waren weer gebaat bij een gladde bestrating om rustig over en te rijden. Bollingen in het profiel zijn nodig om het water naar de goten af te voeren. Materiaal en detaillering hebben meestal weinig met esthetica te maken, maar zoveel te meer met de eisen van het gebruik.

een eenvoudig straatje met een verscheidenheid aan materialen en detaillering. Niet “ontworpen voor het mooie”, maar ingegeven door praktische gebruikseisen

Het past dus totaal niet bij een historische stad om te streven naar eenvormigheid van bestrating. Een historische stad is niet gediend van een eenvormige saus,

We moeten niet bang zijn om verschillende bestratingmaterialen toe te passen. Dit is juist het aardige van een historische stad en daarmee onderscheidt een binnenstad zich van een modern winkelcentrum. Rond het Oude Raadhuis zijn hier en daar wel mogelijkheden om enkele “overtollige” verschillen in bestrating weg te nemen.

Kortom, er is geen aanleiding om de bestrating rond het stadhuis te veranderen en op te nemen in een “stedelijk tapijt”. Integendeel, die bestrating moet zich juist onderscheiden van die in de rest van de binnenstad, zoals we hier voor betoogd hebben.

De destijds gemaakte keuze voor porfierkeijtjes in een waaierpatroon is een goede geweest.

BESTRATING ROND HET OUDE RAADHUIS VAN KAMPEN

EEN “PLEIN” ROND HET OUDE RAADHUIS?

De gemeentelijke ambtenaren willen rond het Oude Raadhuis een eenvormige bestrating van baksteen aanleggen om zodoende rond het monumentale gebouw een *plein* te suggereren.

Natuursteen is voor dit doel te duur – de natuursteen keitjes van de Oudestraat zijn grotendeels afgevoerd (!) en daarom dus maar baksteen, een materiaal met veel minder allure. De nu aanwezige natuursteenbestrating moet maar worden opgeofferd.

De gedachte om door middel van een eenvormigheid van bestrating een pleinwerking - van Plantage tot Gasthuisstraat - rond het Oude Raadhuis - te suggereren is een illusie. Immers, een groot deel van de ruimte tussen Vispoort en Gasthuisstraat wordt ingenomen door het Oude Raadhuis.

De stedelijke ruimte zal altijd het karakter houden van een groot, monumentaal gebouw waar straten – Oudestraat, Vispoort en Voorstraat – rondom lopen.

Dit straatkarakter van de omgeving van het Oude Raadhuis te willen ontkennen heeft geen enkele zin en doet geweld aan de historische ontwikkeling.

Op deze luchtfoto's is duidelijk te zien, hoe het gemeentelijk plan het historisch gegroeide stratenpatroon abrupt doorknipt. Er is geen sprake is van een plein rondom het Oude Raadhuis, omdat dit grote gebouw een groot deel van de stedelijke ruimte in beslag neemt.

Andere steden, zoals Gouda, Delft, Deventer en de Duitse Hanzesteden Lübeck, Wismar en Rostock, hebben grote (markt) ruimten bij hun stadhuisen, die qua grootte en ruimtebegrenzing duidelijk het karakter van pleinen hebben. Al die genoemde pleinen zijn vele malen groter dan de stedelijke ruimten rond het stadhuis van Kampen.

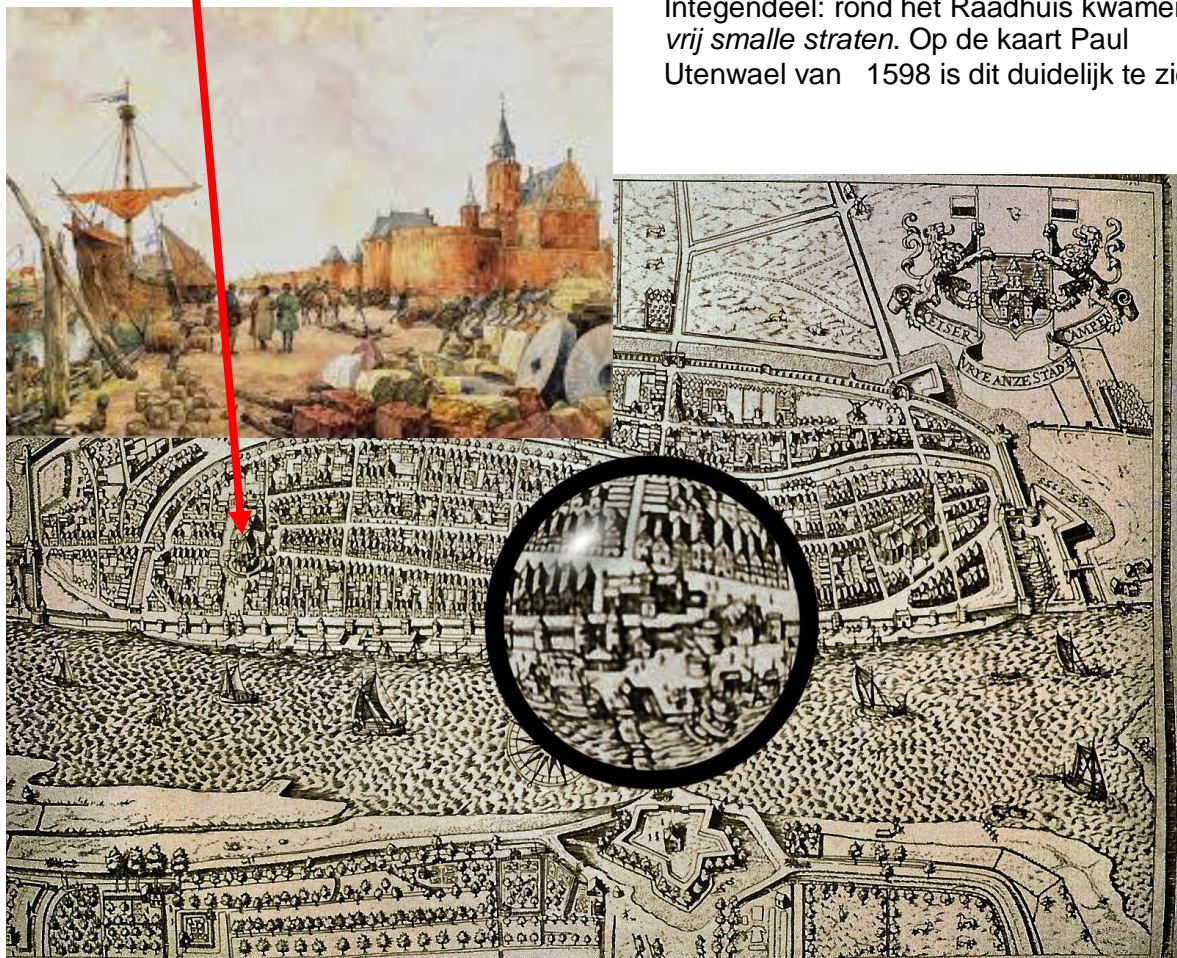

BESTRATING ROND HET OUDE RAADHUIS VAN KAMPEN

Het marktplein van Kampen ligt niet bij het Oude Raadhuis, maar tussen de Koornmarktpoort en de Bovenkerk, vlak daarbij lag ooit het eerdere Richthuis (raadhuis) van Kampen. Met andere woorden: het marktplein is niet “meeverhuisd” met het Raadhuis, omdat daar kennelijk geen behoefte aan was.

In de 14^e eeuw werd het Raadhuis verplaatst naar de huidige plek en de Kampenaren hebben er toen geen behoefte aan gehad bij dat nieuwe Raadhuis een plein te willen maken. Integendeel: rond het Raadhuis kwamen *vrij smalle straten*. Op de kaart Paul Utenwael van 1598 is dit duidelijk te zien

Op de historisch verantwoorde schoolplaat van Ising is te zien hoe het stadhuis vlak achter de stadsmuren en de Vispoort ligt

We moeten beseffen dat de open ruimte tussen Raadhuis en IJssel er vroeger niet was: tot midden 19^e eeuw liep hier een hoge stadsmuur vlak langs het Raadhuis. De nabijgelegen Plantage ontstond pas in de Franse Tijd (begin 19^e eeuw).

Voorstraat: schema vroegere stadsmuur

OUDESTRAAT : RUGGENGRAAT VAN KAMPEN

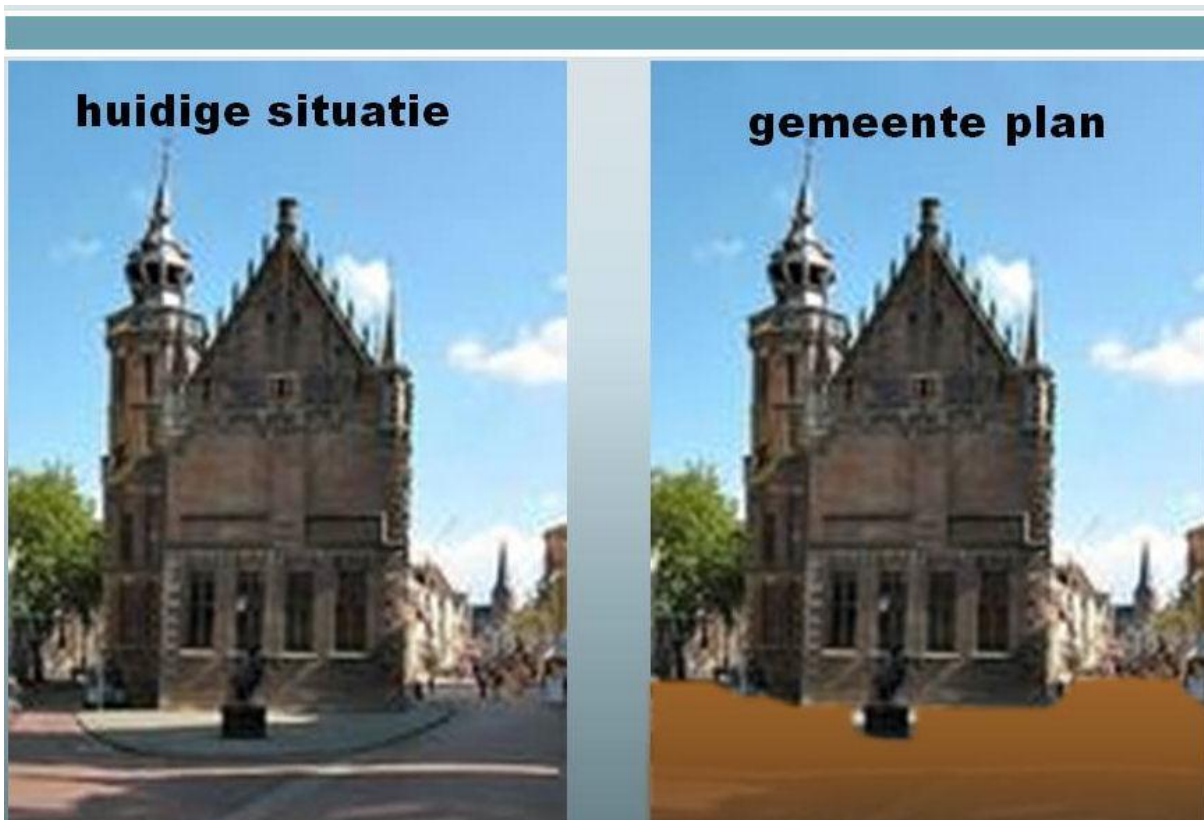
Ooit hebben de vroegere bewoners van de nederzetting, die uitgroeide tot de machtige Hanzestad Campen, een dijk langs de rivier opgeworpen, waar achter zij hun woningen en boerenhoeven bouwen. Die dijk loopt als een **ruggengraat** door het stedelijk patroon, is duidelijk voelbaar en is nog steeds het meest levendige deel van de stad. Later is “buitendijks” de Voorstraat ontstaan, die tot in de vorige eeuw nog is aangeduid met “Nije Stroate”. En op een gegeven moment is tussen deze beide straten het stadhuis van Kampen gebouwd.

Zo'n ruggengraat – structuurbepalend element – als de Oudestraat en de Voorstraat moet je niet onderbreken bij het Oude Raadhuis en de Nieuwe Toren om daar een plein te suggereren dat er niet is en er nooit zal ontstaan.

Het verminderen van het autoverkeer door de Voorstraat achter het Oude Raadhuis en de Vispoort – gereguleerd met beweegbare palen - is een gelukkige ontwikkeling. Maar er zal altijd een belijning nodig zijn om het langzame verkeer en de auto's een duidelijke baan te geven om veiligheidsredenen. Als voetganger moet je weten waar je verkeer kunt verwachten. Ook dit pleit er voor om het stratenpatroon niet te ontkennen.

Al met al betekent het dat we te maken hebben met een stedelijke ruimte die zeker geen plein is, maar die vooral bestaat uit het grote monumentale vm. Stadhuis, omringd door straten. Er is geen enkele aanleiding om deze stedelijke ruimte op te vullen met een eenduidige baksteen bestrating.

Een plein wordt gevormd door de ruimte omgrenzing er om heen en niet door de “vloerbedekking”. Als die ruimteomgrenzing geen plein vormt - zoals hier het geval is – kan de vloerbedekking nooit effectief een plein suggereren.

Een eentonige bestrating van baksteen is een verarming ; een steriele aanblik

Het vervangen van de rijke natuursteenbestrating door baksteen is een verarming. Het is alsof je een hoogpolig handgeknoopt tapijt vervangt door Heugafelt-egels. Over Stedelijk Tapijt gesproken!

Het natuurstenen “eiland” rond het Raadhuis zou best wat royaler mogen. Zeker aan de zijde van de Voorstraat en de Vispoort. De vermindering van het autoverkeer maakt het mogelijk om de rijbanen te versmallen en dus het natuurstenen eiland enigermate te vergroten. Dan komt ook de ingang van de Schepentoren beter tot zijn recht. Aan de Oudestraat kan de molgoot, waar de natuursteen keitjes nog liggen, bij het eiland worden betrokken. Ook dan ontstaat een riantere aanblik.

DE “STEENTJES” VAN DE KAMPER PERSCLUB

De Kamper Persclub (Stichting Koeplein Kampen) legt - zoals gezegd - zo om de twee jaar en gedenksteentje op het vm. Koeplein om bijzondere personen van diverse pluimage te eren. De Persclub hecht sterk aan het handhaven van de Steentjes op de huidige plek.

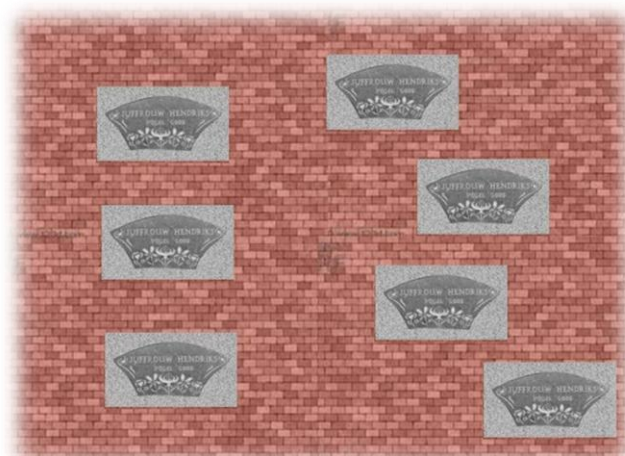
De steentjes worden gevlijd in de waaiervormige porfierbestrating en hebben daardoor een eigenzinnige vorm gekregen; ze zijn ook allemaal verschillend. De vorm van de steentjes past natuurlijk niet in een strakke baksteenbestrating. Lelijk hakwerk is dan noodzakelijk.

De Gemeentelijke ontwerpers menen dit technische probleem “op te lossen” door de Stenen in te gieten in een rechthoekig kader door middel van een pap van kunststof en natuursteenpoeder. Een uiterst ongelukkige gedachte. Foeilelijk en met elkaar gaat het op grafstenen lijken.

Het toont van weinig respect ten aanzien van hen, die op de stenen vermeld zijn. Mensen, die elk op hun wijze kleur aan het Kamper leven hebben gegeven.

Lelijke en een gekunstelde “oplossing”

TECHNISCHE ASPECTEN

Technisch gezien is er geen noodzaak om de huidige bestrating te vervangen. De keien bestrating ligt er over het algemeen goed bij en heeft slechts hier en daar wat reparaties nodig.

Aanmerkelijk minder kostbaar dan een complete vervanging van de bestrating.

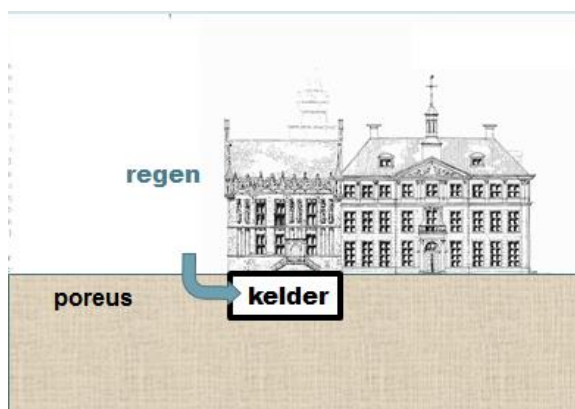
Er schuilt zelfs een **gevaar** aan het vervangen van de bestrating.

Kort na de aanleg van de nieuwe bestrating rond het Raadhuis bleek de kelder van het Raadhuis te lekken. Dit was bijzonder pijnlijk, omdat hier een deel van het - papieren - archief van de gemeente was opgeslagen.

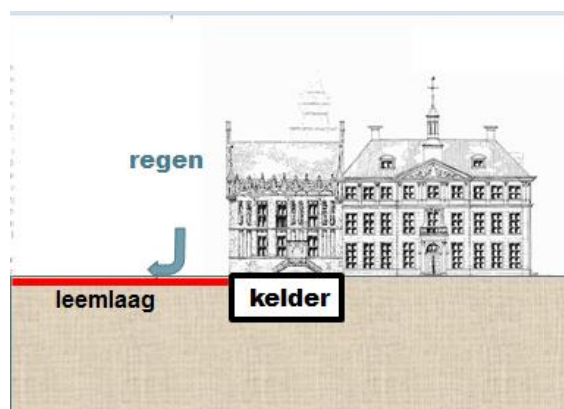
De lekkage werd veroorzaakt door de aanleg van de nieuwe bestrating. De grond was geroerd en daardoor veel poreuzer dan de eeuwenlang dichtgeslibde onderlagen.

De maatregelen die destijds genomen werden waren kostbaar: de bestrating werd weer opgenomen en er werd een laag keileem aangebracht en nadat de natuursteenkeitjes weer werden teruggelegd, werden deze “ingewassen” met keileem. Keileem is moeilijk doorlaatbaar voor water. Door deze maatregelen werd de bestrating weer minder doorlaatbaar voor hemelwater en de lekkage van de kelder van het Raadhuis behoorde tot het verleden.

Maar we kunnen er van uit gaan dat de waterdichtheid van de historische kelder een heikele zaak is. Het is geen betonnen bak, maar vermoedelijk een baksteenconstructie. Er hoeft niet veel te gebeuren of de kelder gaat weer lekken.

***Na de herbestrating in 1980
regenwater door geroerde grond***

extra leemlaag keert regenwater

Van Gemeentezijde wordt betoogd dat het met het lekken van de kelder “wel mee zal vallen”, om de volgende redenen.

- Er zijn onlangs elektrische lampen in het plaveisel aangebracht. Het ingraven van de lampen met kabels betekent slechts gering roeren van de grond, niet te vergelijken met het omschuffelen van het hele gebied rond het Stadhuis.
- Bij de laatste restauratie zouden dusdanige maatregelen in de kelder zijn genomen, dat de kelder waterdicht is. Dit “wondermiddel” is echter nog nooit getest in een situatie, waarbij het plaveisel over een groot oppervlak rond de kelder is opgenomen en de grond is geroerd.

GEDACHTEN OVER DE INRICHTING VAN

HET GEBIED ROND HET OUDE RAADHUIS

1. De noodzaak om de bestrating met natuursteenkeitjes te vervangen is er niet: deze past uitstekend bij het waardige karakter van het Oude Raadhuis en de Nieuwe Toren.
2. De bestrating rond het Oude Raadhuis dient zich te onderscheiden van die van de rest van de binnenstad.
3. Bestratingen in oude binnensteden moeten gevarieerd zijn qua materiaal en detaillering.
4. Het stratenpatroon rond het Oude Raadhuis is een historisch gegeven en structuurbepalend voor dit stadsdeel. Het suggereren van een plein rondom het Oude Raadhuis is een illusie en heeft ook geen enkele zin.
5. Technisch gezien is er geen noodzaak om de huidige natuurstenen bestrating te vervangen.
6. Er bestaat een kans dat het Oude Raadhuis schade oploopt door lekkage van de historische kelder. Een schade, die vele malen duurder is dan de kosten van een herbestrating, afgezien van de mogelijke aantasting van de historische waarde van het Historische Oude Raadhuis.
7. Het compleet vervangen van de huidige bestrating rond het Oude Raadhuis is een overbodige en geldverslindende, kostbare actie.
8. De verkeersveiligheid – ook bij vermindering van het rijdend verkeer – is er mee gediend dat er duidelijk herkenbare verkeersbanen zijn.

NAAR EEN PRAKTISCHE EN BETAALBARE OPLOSSING

1. **De baksteen bestrating van Oudestraat, Vispoort en Voorstraat handhaven, waar nodig repareren.**
2. **De natuursteenbestrating rond het Stadhuis handhaven, waar nodig repareren.**
Eventueel:
 - **Het natuurstenen “eiland” rond het Stadhuis uitbreiden door de rijbanen te versmallen.**
 - **De hoogteverschillen langs de rijbanen te laten vervallen. Maar strikt noodzakelijk is dit niet.**

Deze aanpak: ”onderhoud en kleine wijzigingen aan de huidige bestrating” betekent :

- **Kostenbesparing t.o.v. het compleet vervangen van de bestrating**
- **Tijdbesparing:**
 - **geen moeizaam overleg met belanghebbenden**
 - **minder werk, dus minder tijd nodig**
- **Gefaseerde uitvoering: minder overlast voor ondernemers en publiek**
- **Gemeente staat niet met de rug tegen de muur (streefdatum Gemeente: gereed voor december 2011)**

Een compleet nieuwe baksteenbestrating houdt in:

- **het historisch gegroeide stedelijk patroon wordt om zeep geholpen,**
- **brengt gevaar voor lekkage van de Raadhuiskelder met zich mee,**
- **betekent een verarming qua materiaal en detaillering,**
- **doet geen recht aan de monumentaliteit van het Oude Raadhuis**
- **is minder verkeersveilig door het ontbreken van duidelijke banen**

opsteller van dit rapport: ir R.G. Busser

KAMPER PERSCLUB
STICHTING STEENTJES KOEPLEIN

Bestuur:
Johan Prins
Cor Nijmeijer
Rob Busser